

Michael Haag, *Οι Ντάρρελ της Κέρκυρας*, μετάφραση από τα αγγλικά: Μυρτώ Καλοφωλιά, Πατάκη, Αθήνα 2019, 308 σελ.

Ο Μάικλ Χάαγκ είναι περισσότερο γνωστός ως συγγραφέας του βιβλίου, *Αλεξάνδρεια, πόλη της μνήμης*, που αναφέρεται στους παράλληλους βίους του Ε.Μ. Φόρστερ, του Κ.Π. Καβάφη και του Λώρενς Ντάρρελ, οι οποίοι είχαν δεθεί με την αιγυπτιακή μεγαλούπολη. Ο Χάαγκ είχε γνωρίσει τον Λώρενς Ντάρρελ (επίσης, είχε συναντήσει τον αδελφό του Τζέρρυ και την αδελφή του Μάργκο), και αυτή την περίοδο γράφει τη βιογραφία του συγγραφέα του *Αλεξάνδρινου Κουαρτέτου* για τις εκδόσεις του Πανεπιστημίου Yale.

Το βιβλίο του *Οι Ντάρρελ της Κέρκυρας* αρχίζει στις αρχές του 20ού αιώνα, με την ιστορία του ζεύγους Λουίζας και Λώρενς Σάμιουελ Ντάρρελ, βρετανών αποίκων στις τότε βρετανικές Ινδίες. Όταν ο πατέρας Λώρενς Σάμιουελ Ντάρρελ πέθανε, η μητέρα Λουίζα και τα τέσσερα παιδιά τους (ο πρωτότοκος Λώρενς Τζωρτζ ή Λάρι, ο Λέζλι, η Μάργκαρετ ή Μάργκο και ο Τζέραλντ ή Τζέρρυ) εγκαταστάθηκαν στην Κέρκυρα. Την ιστορία της οικογένειας ο Μάικλ Χάαγκ την πληροφορήθηκε από τις εξιστορήσεις των μελών της, αλλά και από τα βιβλία τους, από τα ημερολόγια τους, τις επιστολές τους, καθώς και από αφηγήσεις φίλων τους.

Στην εισαγωγή του, ο Χάαγκ σημειώνει ότι «η λάμψη, το χρώμα και η ελευθερία που ανακάλυψαν στην Κέρκυρα αναπτέρωσε το ηθικό τους». Και προσθέτει:

Το νησί είχε κάτι από την τυρφεράδα της ιταλικής επαρχίας, τη ζέση και το άρωμα της Μεσογείου, την ιδιοσυγκρασία της Ελλάδας – μια ένταση στις αισθήσεις που δεν είχαν ξαναβιώσει από τότε που έφυγαν από την Ινδία.

Το βιβλίο του, προσθέτει ο συγγραφέας, «επιχειρεί να περιπλανηθεί στις μαγικές μέρες της Κέρκυ-

Κερκυραϊκό κουαρτέτο

Από τον ΦΙΛΙΠΠΟ ΦΙΛΙΠΠΟΥ

Τέσσερα αδέρφια ήταν οι Ντάρρελ – ο Λώρενς, ο μετέπειτα διάσημος συγγραφέας, ο Λέζλι, η Μάργκο και ο Τζέρρυ (που είχε πάθος για τα ζώα). Γεννήθηκαν στην Ινδία που ήταν βρετανική αποικία αλλά τα καλύτερα χρόνια της ζωής τους τα πέρασαν στην Κέρκυρα του Μεσοπολέμου. Ένα ειδυλλιακό νησί που έμοιαζε με παράδεισος. [ΤΒ]]

Αρχείο Gerald Durrell

Η οικογένεια Ντάρρελ, 1936 στην Κέρκυρα.

ρας πριν τον πόλεμο» και «ρίχνει καινούριο φως σε παλιές ιστορίες, αποκαλύπτοντας και νέες που, συχνά, είναι εξίσου παράξενες, συναρπαστικές και κωμικές».

Η ΚΕΡΚΥΡΑ

Στο πρώτο κεφάλαιο, υπό τον τίτλο «Ινδία», περιγράφεται η ζωή της οικογένειας Ντάρρελ. Περιγράφονται και τα δύο συμβάντα που καθόρισαν τη ζωή της Λουίζας Ντάρρελ, το γένος Ντίξι. Το πρώτο ήταν η απώλεια της κόρης της Μάρτζερι, του δεύτερου παιδιού της, από διφθερίτιδα. Το άλλο ήταν ο θάνατος, το 1928, από εγκεφαλική αιμορραγία του συζύγου της, ο οποίος ήταν μηχανικός και ιδιοκτήτης κατασκευαστικής εταιρείας. Τότε, άνθρωποι της βρετανικής κοινότητας συμβούλεψαν την Λουίζα, που στο βιβλίο αναφέρεται ως Μητέρα, να εγκατασταθεί στην Αγγλία, διότι η Ινδία δεν ήταν κατάλληλο μέρος για να αναθρέψει μια χήρα τέσσερα παιδιά. Τους άκουσε. Πούλησε το σπίτι και εγκατέλειψε τη χώρα όπου είχε γεννηθεί και μεγαλώσει, εκείνη και τα παιδιά της.

Το 1934, οι φίλοι της οικογένειας, ο Τζωρτζ και η Παμ Γουίλκινσον, που είχαν φύγει από την Αγγλία για να διασχίσουν την Ευρώπη με ποδήλατο, έφτασαν στην Κέρκυ-

ρα και έμειναν ενθουσιασμένοι. Ο Τζωρτζ έγραψε στον Λάρι, δηλαδή στον Λώρενς Ντάρρελ τον νεότερο, πόσο ωραία περνούσαν στο νησί, όπου η ζωή ήταν οικονομική και χωρίς πιέσεις. Ο Λάρι, επίδοξος ακόμα τότε συγγραφέας, και η σύζυγός του Νάνου, επίδοξη ζωγράφος, σκέφτηκαν πως η Κέρκυρα ήταν το ιδανικό μέρος για να αφοσιωθούν ολοκληρωτικά στη συγγραφή, στη ζωγραφική και στα ταξίδια.

Η απόφαση για τον νέο εκπατρισμό ελήφθη αμέσως. Τον Ιανουάριο του 1935, το ζεύγος έρτασε στην Κέρκυρα με καράβι από το Μπρίντζι ενώ τον Μάρτιο ακολούθησαν και τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας. Ο Τζέρι έγραψε ότι στην Κέρκυρα το φως ήταν έντονο, λαμπερό και εκτυφλωτικό, και δεν τόνιζε μόνο όλα τα χρώματα της φύσης, «αλλά συνάμα τις μυρωδιές και το άρωμα των λουλουδιών και των δέντρων, την οσμή της θάλασσας και την οσμή του ίδιου του εδάφους που διαμόρφωσε το νησί».

Αρχικά, η οικογένεια έμεινε στην πανοίον Σουίς στην οδό Μουστοξύδη, κοντά στη μεγάλη πλατεία της Σπανιάδας. Ήθελαν όμως να νοικιάσουν σπίτι με εσωτερική τουαλέτα και λουτρό, οπότε με τη βοήθεια του Σπύρου Χαλικιόπουλου, πολυπράγμονα ταξιτζή που είχε εργαστεί για ένα διάστημα στις

ΗΠΑ (γι' αυτό άλλωστε τον φώναζαν Αμερικάνο), βρήκαν μια βίλα στην περιοχή Πέραμα, απέναντι από το Κανόνι και το Ποντικονήσι. Ήταν η Φραουλένια Βίλα. Έκτοτε, ο Σπύρος έγινε ο φύλακας άγγελός τους, ο άνθρωπος που φρόντιζε για όλα και είχε τον απόλυτο έλεγχο των υποθέσεων της οικογένειας.

Διαβάζοντας το βιβλίο του Μάικλ Χάαγκ, ο αναγνώστης μαθαίνει ένα σωρό πράγματα για την Κέρκυρα, την ιστορία της, το κλίμα, την τοπογραφία και, κυρίως, τα ήθη και τα έθιμα των κατοίκων. Το Πέραμα, καθώς βρίσκεται κοντά στην πόλη, έδινε στους Ντάρρελ την ευκαιρία να έχουν φρέσκα τρόφιμα. Στο νησί δεν υπήρχε φρέσκο βούτυρο, υπήρχε μόνο σε κονσέρβες, και το γάλα ήταν κατωκίσιο. Το βοδινό κρέας ήταν ανύπαρκτο, το χοιρινό ελάχιστο, οι κότες δεν είχαν ψαχνό, υπήρχε όμως άφθονο αρνίσιο κρέας. Ηλεκτρικό ρεύμα δεν υπήρχε και για το φως τη νύχτα χρησιμοποιούσαν παραφίνη. Η θέρμανση εξαρτιόταν από τα κάρβουνα της ψησταριάς στην κουζίνα, τα καλοριφέρ πετρελαίου και τις φωτιές που άναβαν στα υποδομάτια με ξύλα.

Η πρώτη τους άνοιξη ήταν ασυνήθιστα ψυχρή και μάλλον απογοητευτική. Υπήρχε και έλλειψη ψυγείου. Για τη διατήρηση ορισμένων τροφίμων, η λύση ήταν το κρύο νερό του πηγαδιού. Έβαζαν τα μπουκάλια τους και τις κονσέρβες με το βούτυρο σ' ένα καλάθι και το κατέβαζαν με οκοινί μέσα στο πηγάδι.

Η αρχική απογοήτευση γρήγορα μετατράπηκε σε μαγεία: η Κέρκυρα έγινε ο παράδεισός τους. Σε αυτή τη μαγεία περιλαμβάνονταν και οι άνθρωποι που αποτελούσαν τη συντροφιά τους. Εκτός από τον Σπύρο Χαλικιόπουλο, σημαντικές φυσιογνωμίες έκαναν την καθημερινότητά τους όμορφη και ενδιαφέρουσα. Ήταν ο γιατρός Θεόδωρος Στεφανίδης, ο Τζωρτζ Γουίλκινσον, δάσκαλος του Τζέρρυ, και ο Άνθρωπος με τις Χρυσόμυγες, ένας μουγκός. Για τον Τζέρρυ, ο κήπος της βίλας ήταν

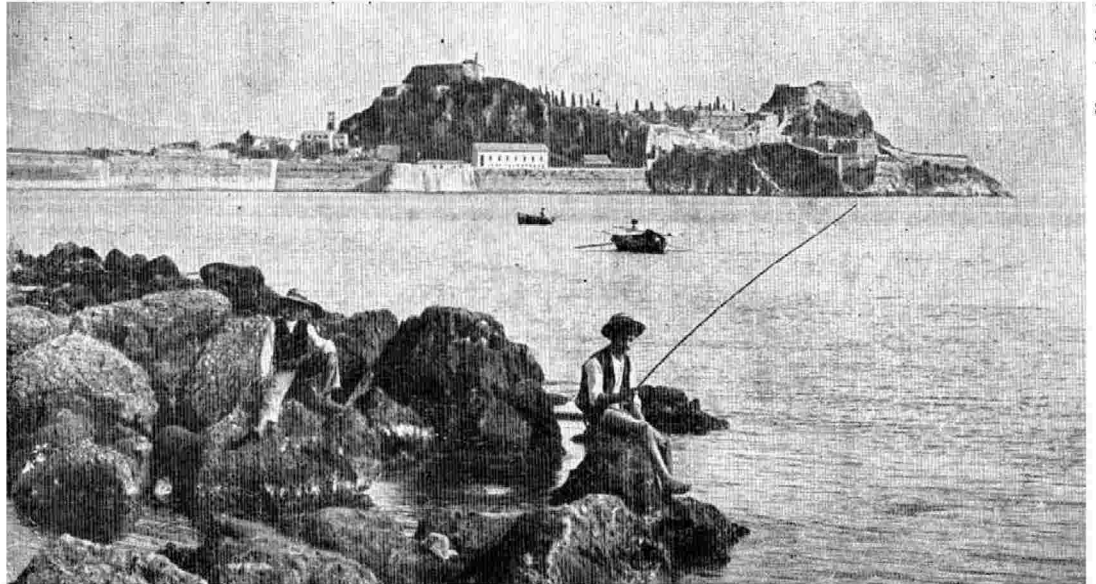
«μαγική χώρα» με δάσος από λουλούδια, όπου περιφέρονταν έντομα τα οποία δεν είχε ξαναδεί ποτέ του. Περιπατούσε μαζί με το σκύλο του, τον Ρότζερ, στα μονοπάτια, περιπλανιόταν ανάμεσα στους ελαιώνες κι έφτανε στη λιμνοθάλασσα του Χαλικιόπουλου – εκεί όπου σήμερα είναι το αεροδρόμιο. Παρατηρούσε τα ψάρια, τα καβούρια, τα σαλιγκάρια.

Τη δεκαετία του 1930, όπως έχει αναφέρει ο Λάρι/Λώρενς Ντάρρελ, η Κέρκυρα, η οποία μαζί με τα Ιόνια νησιά τελούσε υπό βρετανική κυριαρχία, ήταν πολύ πιο εξελιγμένη από την υπόλοιπη Ελλάδα – κι αυτό δεν οφειλόταν τόσο στις αγγλικές επιδράσεις, όσο στις επικοινωνίες, στο ταχυδρομείο. «Σε σύγκριση με την Αθήνα, η Κέρκυρα ήταν σαν την Φλωρεντία», σημείωνε ο Λώρενς Ντάρρελ. Διότι είχε σύνδεση και με υδροπλάνα της Imperial Airways τα οποία ξεκινούσαν από την Ινδία, περνούσαν από την Αίγυπτο, έκαναν στάση στην Αθήνα και κατέληγαν στο Σαουθάμπτον.

ΟΙ ΦΙΛΟΙ

Ο Θεόδωρος Στεφανίδης, γιατρός, φυσιοδίφης και ποιητής, ήταν εκείνος που συμεριζόταν το πάθος του μικρού Τζέρρυ για τα ζώα. Βγαλμένος, λες, από την Αναγέννηση, ήξερε τα πάντα όχι μόνο για τα ζώα, αλλά και για τα λουλούδια, τα φυτά, τα πετρώματα, τα ορυκτά, τα μικρόβια, τους πλανήτες, τους κομήτες και τ' αστέρια. Γεννημένος και αντός στην Ινδία, ήταν βρετανός υπήκοος και μεγάλωσε με τα αγγλικά ως πρώτη γλώσσα. Είχε υπηρετήσει στον ελληνικό στρατό και πήρε μέρος ως σπλίτης στο μακεδονικό μέτωπο, καθώς και στη Μικρασιατική Εκστρατεία. Σπούδασε ακτινολογία στο Παρίσι, υπό την επίβλεψη της μαντάμ Κιουρί, και παντρεύτηκε με την Ελληνοβρετανίδα Μαίρη Αλεξάντερ. Η κόρη τους, η Αλεξία, ήταν η πιο στενή παιδική φίλη του Τζέρρυ.

Στη συνέχεια, μετακόμισαν στην Κεχριμαρένια Βίλα κοντά στην περιοχή Κοντόκαλι και αργότερα στο Λευκό Σπίτι στο Καλάμι –η μοναδική κατοικία των Ντάρρελ, ιδιοκτησίας της οικογένειας Αθηναίου, που σήμερα είναι επισκέψιμη–, όπου η Νάνου έμεινε έγκυος. Εκεί ο Λάρι και η Νάνου, καθώς και οι φίλοι τους, έκαναν μπάνιο ολόγυμοι, σκανδαλίζοντας τους ντόπιους – εκείνη την εποχή οι χωριάτες δεν έβγαζαν ούτε τη φανέλα τους το κα-

Καρτ ποστάλ της Κέρκυρας, την εποχή του Μεσοπολέμου.

λοκαίρι. Κάποια στιγμή, όμως, τους αντιλήφθηκε ένας ιερέας, ο οποίος εξοργισμένος συγκέντρωσε νέους της περιοχής που άρχισαν να πετροβολούν τους λουόμενους. Τότε ο Λάρι έγραψε στη γραφομηχανή του το *Μαύρο βιβλίο*, ένα τολμηρό μυθιστόρημα εμπνευσμένο από τον *Τροπικό του Καρκίνου* του Χένρυ Μίλλερ. Ο Τ. Σ. Έλιοτ, υπεύθυνος του εκδοτικού οίκου Faber and Faber, το απέρριψε επειδή περιείχε κάποιες λέξεις «που δημιουργούσαν πρόβλημα». Ωστόσο, ο Έλιοτ έγραψε ένα επαινετικό σημείωμα για τον οίκο Obelisk Press: «Το *Μαύρο βιβλίο* είναι το πρώτο έργο νέου Άγγλου συγγραφέα που μου δίνει κάποια ελπίδα για το μέλλον της πεζογραφίας».

Μια δωδεκάχρονη Αγγλίδα, η Βίβιαν Άιρις Ρέιμοντ, που γνώρισε τους Ντάρρελ στην Κέρκυρα, δεν είχε καλή γνώμη γι' αυτούς. Τους χαρακτήριζε «σαλιμπάγκους»

και αποκάλυψε πως η βρετανική κοινότητα του νησιού δεν ένωθε άνετα με «τον μισημένο τρόπο ζωής» τους. Τους κατηγορήσε πως συγχρωτίζονταν με τους ντόπιους, τους χωρικούς και τους αγρότες, με τρόπο που προσέβαλλε όσους ανήκαν σε ανώτερη κοινωνική θέση.

ΕΤΣΙ ΤΕΛΕΙΩΣΑΝ ΟΛΑ

Στις 7 Απριλίου 1939, οι Ιταλοί εισέβαλαν στην Αλβανία και ο ιταλικός στρατός βρισκόταν τώρα δύο μίλια μακριά από τα στενά της Κέρκυρας. Έτσι, τον Ιούνιο εκείνης της χρονιάς, η Μητέρα, ο Λέζλι και ο Τζέρρυ έφυγαν από το νησί. Όμως ο Λάρι με τη σύζυγό του, τη Νάνου, και η Μάργκο έμειναν. Τότε κατέφτασε στην Κέρκυρα ο Χένρυ Μίλλερ μαζί με μια νεαρή ονόματι Μεγκ. Την 1η Σεπτεμβρίου 1939 οι Γερμανοί εισέβαλαν στην Πολω-

νία, ενώ η Βρετανία και η Γαλλία κήρυξαν πόλεμο στη Γερμανία.

Ο Λάρι, η Νάνου και ο Χένρυ Μίλλερ πήγαν στην Αθήνα – η Μάργκο έμεινε στην Κέρκυρα, κι έφυγε κι αυτή λίγο πριν από την Πρωτοχρονιά του 1940. Στην Αθήνα, το ζεύγος Λώρενς/Λάρι Ντάρρελ και ο Χένρυ Μίλλερ συνάντησαν τους διανοούμενους φίλους του Θεόδωρου Στεφανίδη, ανάμεσά τους τον Γιώργο Σεφέρη και τον Γιώργο Κασιμάτη – τον «κολοσσό του Μαρουσιού».

Επιλογος στην ιστορία της οικογένειας Ντάρρελ και της παρέας της Κέρκυρας. Ο Λάρι και ο Τζέρρυ είχαν αξιοσημείωτη επαγγελματική επιτυχία. Ο πρώτος, αφού στον πόλεμο υπηρέτησε ως ακόλουθος Τύπου στη βρετανική πρεσβεία της Αιγύπτου, πρώτα στο Κάιρο και μετά στην Αλεξάνδρεια, έγινε διάσημος χάρη στη μυθιστορηματική τετραλογία του, *Αλεξανδρινό Κουαρτέτο*. Ο δεύτερος υλοποίησε το όνειρο της ζωής του, ιδρύοντας το 1959 τον Ζωολογικό Κήπο του Τζέρου, ενώ έγραψε και το περίφημο βιβλίο *Η οικογένειά μου και άλλα ζώα*, που σύμφωνα με τον Μάικλ Χάαγκ είναι η «κληρονομιά μιας παιδικής ηλικίας στην Κέρκυρα».

Το βιβλίο περιέχει και φωτογραφίες, πολλές από τις οποίες δημοσιεύονται για πρώτη φορά, ανάμεσα τους κι εκείνες του Λώρενς Ντάρρελ και του Χένρυ Μίλλερ που κάνουν ηλιοθεραπεία ολόγυμοι. Θυμίζουμε πως η τηλεοπτική σειρά *The Durrells* του καναλιού ITV που προβλήθηκε και στην Ελλάδα από την ΕΡΤ2 είναι βασισμένη σε τρία αυτοβιογραφικά βιβλία του Τζέρρυ Ντάρρελ. ■

ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΝΤΑΡΡΕΛ ΣΤΗΝ ΚΕΡΚΥΡΑ

Henry Miller, *Ο κολοσσός του Μαρουσιού*, μετάφραση: Ιωάννα Καρτζαφέρη, πρόλογος: Αλέξ. Αργυρίου, Μεταίχμιο, 2004

Lawrence Durrell, *Το Μαύρο Βιβλίο*, μετάφραση: Μιχάλης Κοκολάκης, Αλεξάνδρεια, 1992

Lawrence Durrell, *Η σπηλιά του Πρόσπερον*, μετάφραση: Λύο Καλοβυρνάς, Μεταίχμιο, 2006

Gerald Durrell, *Η οικογένειά μου και άλλα ζώα*, μετάφραση: Μαρίνα Δημητρά-Δήμητρα Σίμου, Καλειδοσκόπιο, 2015

Gerald Durrell, *Ζώα, πουλιά και συγγενείς*, μετάφραση: Μαρίνα Δημητρά, Καλειδοσκόπιο, 2016